

індивідуальних потреб та можливостей кожного члена колективу сприяє формуванню сильної та згуртованої команди. Лідерство полягає не лише в управлінні, але й в наданні підтримки та створенні позитивного педагогічного середовища. Керівник повинен прагнути до взаєморозуміння, співпраці та заохочення творчості в середовищі навчального закладу.

Лідерство – це постійний процес самовдосконалення. Майбутній керівник повинен бути відкритим до нових знань та інновацій у сфері освіти. Постійний професійний розвиток сприяє удосконаленню методів керівництва та впровадженню передових практик.

Важливо враховувати, що лідерство в освітньому середовищі не обмежується лише управлінням процесами. Майбутній керівник повинен бути вченим-педагогом, який розуміє особливості навчального процесу та може надихати та підтримувати педагогічний колектив.

Таким чином, розвиток лідерських якостей у майбутніх керівників освітніх закладів є важливою складовою створення успішної та розвиненої системи освіти. Це вимагає постійного самовдосконалення, навчання та готовності впроваджувати інновації в освітній процес. У розвитку лідерських якостей для майбутніх керівників освітніх закладів ключовими є не лише теоретичні знання, але й практичний досвід, набутий через власні спроби та помилки. Розвивати лідерські якості – значить визнавати важливість гармонійного та ефективного керівництва для підготовки сучасних поколінь до викликів та можливостей майбутнього.

«ЗАВТРАШНЯ РАДІСТЬ» ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ ПЕДАГОГІКИ М. МОНТЕССОРІ Й А. МАКАРЕНКА

*Решта Т.М., Ксенженко П.О.
Полтава, Україна*

А. С. Макаренко – один з тих небагатьох видатних педагогів світу, котрі „...домоглися міжнародного визнання. Свідченням цього є відоме рішення ЮНЕСКО (1988 р.), що стосується тільки чотирьох з них, але ж – тих, які своїми новаторськими ідеями, працею визначили способи педагогічного мислення не тільки у ХХ столітті, але й у нинішньому. Це – американець Джон Дьюї, німець Георг Кершенштейнер, італійка Марія Монтессорі та український педагог Антон Макаренко” [1].

Французькі педагоги – найперші з тих на Заході, хто підтримали саме психологічні пошуки А. С. Макаренка. Зокрема, ними захоплювався педагог-психолог А. Валлон, котрий вже у 1945 р., відразу по Другій світовій війні, самотужки організував інтернат „Ренуво”, що значить „оновлення” для „важких” дітей [там само].

І що найбільш цікаво, цей фахівець вважав найзначущим наступний принцип теорії А. С. Макаренка: так званий принцип „завтрашньої радості”, адже „Людина не може жити на світі, коли у неї немає попереду нічого

радісного. Істинним стимулом людського життя є завтрішня радість” [4]. І хіба це не перекликається, до того ж, дуже гучно – практично на увесь педагогічний світ – з педагогікою Марії Монтессорі. Досить лише згадати її „школи радості” [3, 2].

Підтримка педагогом, а далі й реальне здійснення природного прагнення дитини до своєї власної „завтрашньої радості” [4] – то і є підвалинами макаренківської педагогіки гуманізму: „...від найпростішого примітивного задоволення до найглибшого почуття „боргу”, а методика такої праці й „...полягає в організації нових перспектив, у використанні тих що є, у поступовій постановці цінніших” [4].

Й однією з рушійних сил втілення такої методики до щоденної педагогічної праці є дитячий колектив. Бо саме колектив, загалом, – то могутній важіль підйому у формуванні особистості. Але – тільки тоді, коли цей колектив характеризується як здоровий організм, що у ньому панує позитивний морально-психологічний клімат.

У визначенні первинного колективу А. С. Макаренком подані такі головні характеристики й умови створення подібного мікроклімату: „Первинним колективом треба називати такий колектив, в якому окремі його члени виявляються у постійному діловому, дружньому, побутовому й ідеологічному об’єднанні... Саме тоді з’являється „...веселковий тон, бадьорий настрій... усвідомлення того, що ти ...належиш до колективу друзів, – ось що створює бадьорий настрій...” [4]

А психологічний стан дитини, підлітка, як вважав А. С. Макаренко, визначається, за своєю чергою, настроєм колективу. Він же й дарує почуття впевненості у собі й у колективі, відчуття особливого душевного підйому кожного з членів цього колективу. Привітна, дружна атмосфера, прості та щирі товариські стосунки, особисті досягнення, а відтак – і колективні, здатні, як добре відомо з науки психології, створювати передпереможний та переможний настрій, який і надалі допомагає долати будь-які життєві, виробничі труднощі.

Тож великий педагог завбачив як ведучу роль морально-психологічного, емоційного стану дитячого, підліткового колективу. Зазначав, що саме те створює атмосферу індивідуальної та загально-колективної впевненості у своїх силах, готовності, напористості щодо дружних та вдало зорганізованих доцільних дій, бо „важкі” діти жили у макаренківській колонії саме весело-дружно, законно пишаючись тим, що вони – колоністи, чудово працюючи, активно-свідомо прагнучи свого особистого та колективного кращого майбутнього з його великими там малими радощами.

Під морально-психологічним кліматом, згідно зі вченням педагога, ми й сьогодні розуміємо той радісний емоційно-психологічний настрій дитячого колективу, в якому на високому емоційному рівні вибудовуються особисті та ділові взаємні стосунки, які визначаються їхніми ціннісними орієнтирами, моральними нормами й інтересами.

Гуманістична сутність процесу створення сьогоднішніх та завтрашніх радісних перспектив для вихованців і колективу показує взаємозв’язок цих ідей з педагогічними цілями й задачами, з ідеєю саме виховного колективу, з ідеєю

єдності виховання в реальному житті, використовуючи й принципи високої вимогливості, виховання в колективі і через колектив [5, 6].

Дещо парадоксально, але, при мимовільному сприйманні й використанні у власній педагогічній практиці монтезорівського послуху давати дітям жити радістю, А. С. Макаренко по-своєму, але нерідко критикував різні психолого-педагогічні теорії, концепції розвитку особистості дитини, помилкові трактування стосовно виховання, особливо – так зване „вільне виховання” (20-ті рр. ХХ ст.), у тому рахунку й такі ж – у Марії Монтезорі [3].

Адже саме її теорія вирізнялася надзвичайним плюралізмом, надмірною ідеалізацією так званої „природи дитини”, хоча постулати теорії „вільного виховання” на певному етапі розвитку демократичної, гуманістичної світової педагогіки й зіграли, безперечно, позитивну роль у нещадній боротьбі з авторитарною теорією дисципліни, зі старою школою заскоружлих стереотипів у погляді на виховання – у школі жорстких покарань і повсякчасних принижень особистості вихованців.

І тут єдність, спорідненість поглядів та практик А. С. Макаренка з деякими поглядами та практиками М. Монтезорі переростали у боротьбу цих поглядів, у тому ж рахунку – й на практиці. І не дарма, бо теорія „вільного виховання” гальмувала розвій педагогічної теорії в цілому і в теорії дисципліни, окремо. Повна свобода, заперечення шкільної організації, дисципліни у всіх її проявах, заперечення покарань, єдиних правил та вимог тощо вели в нікуди. На практиці А. С. Макаренко застосовував такі покарання, у яких були явними і повага до людини, і вимоги до неї одночасно.

Список використаних джерел:

1. Інноваційність ідей А. С. Макаренка в педагогіці ХХІ століття : Монографія. URL: http://eprints.zu.edu.ua/12926/1/макаренко_монографія__А_4_последняя.pdf (дата звернення: 21.02.2024).
2. Кравченко Інесс : Інтерв'ю з доктором філософських наук, координатором ініціативної групи „Інакша освіта” Віталієм Хромцем. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=LIIJgavWybQ> (дата звернення: 01.03.2024).
3. Крутій Катерина Метод Марії Монтезорі – в дії, або „уроки навпочіпки”. URL: <https://ukrdeti.com/tag/mariya-montessori/> (дата звернення: 17.01.2024).
4. Макаренко А. С. Педагогічна поема. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Makarenko_Anton/Pedahohichna_poema.pdf? (дата звернення: 18.01.2024).
5. Ткаченко А. В. Поезія та проза педагогічної дороги Антона Макаренка. URL: <http://lib.pnpu.edu.ua/makarenkiana/1864> (дата звернення: 12.01.2024).
6. Туз Аліна Педагогіка Антона Макаренка. URL: <https://kiteria.kiev.ua/makarenko-ped-concept/> (дата звернення: 29.02.2024).